

Viðmið um gæði í skólastarfi fyrir ytra mat á grunnskólum

gæðaviðmið í grunnskólastarfi

Desember 2012

Efnisyfirlit

Formáli	3
Svið I Stjórnun	5
1. Fagleg forysta	5
1.1 Stjórnandinn sem leiðtogi	5
1.2 Stjórnun stofnunar	6
1.3 Faglegt samstarf	7
1.4 Skólaþróun	8
2. Stefnumótun og skipulag	9
2.1 Starfsáætlun og skólanámskrá	9
2.2 Skóladagur nemenda	10
2.3 Verklagsreglur og áætlanir	11
3. Samskipti heimila og skóla	12
3.1 Skólaráð, foreldrafélag	12
3.2 Þátttaka foreldra í skólastarfi og upplýsingamiðlun	13
Svið II Nám og kennsla	14
1. Nám og námsaðstæður	14
1.1 Inntak og árangur	14
1.2 Skipulag náms og námsumhverfi	16
1.3 Kennsluhættir og gæði kennslu	17
1.4 Námsættir og námsvitund	18
2. Þátttaka og ábyrgð nemenda	19
2.1 Lýðræðisleg vinnubrögð	19
2.2 Ábyrgð og þátttaka	20
3. Námsaðlögun	21
3.1 Nám við hæfi allra nemenda	21
3.2 Stuðningur við nám	22
Svið III Innra mat grunnskóla	23
1. Framkvæmd innra mats	23
1.1 Innra mat er kerfisbundið og samofið daglegu skólastarfi	23
1.2 Innra mat er markmiðsbundið	24
1.3 Innra mat byggir á traustum og fjölbreyttum upplýsingum	24
1.4 Innra mat er samstarfsmiðað og byggir á lýðræðislegum vinnubrögðum	25
2. Umbótastarf í kjölfar innra mats	26
2.1 Innra mat er opinbert	26
2.2 Innra mat er umbótamiðað	27
Heimildir og stuðningsefni við gerð viðmiða	28

Formáli

Í lögum um grunnskóla eru ákvæði um mat og eftirlit sveitarfélaga og mennta- og menningarmálaráðuneytis með skólastarfi. Haustið 2010 var stofnaður faghópur til að meta hvort grundvöllur væri fyrir samstarfi sveitarfélaga og ráðuneytis um reglubundið ytra mat á grunnskólum. Faghópurinn samanstóð af þremur fulltrúum mennta- og menningarmálaráðuneytisins og þremur fulltrúum sveitarfélaga auk sameiginlegs verkefnisstjóra ráðuneytisins og Sambands íslenskra sveitarfélaga. Faghópnum var falið að móta hugmynd að samstarfi ráðuneytis og sveitarfélaga og lagði hann í mars 2011 fram skriflega tillögu um tilhögun á ytra mati í grunnskólum. Skýrsla faghópsins er aðgengileg á slóðinni: <http://www.samband.is/verkefnin/skolamal/mat-eftirlit-og-rannsoknir-a-skolastarfi/faghopur-um-ytra-mat-a-skolastarfi>

Faghópurinn lagði til að í fyrstu umferð ytra mats á grunnskólum nái matið fyrst og fremst til valdra þátta í starfi skóla sem hægt væri að skilgreina sem lykilþætti í umbótastarfi. Þeir þrjú matsþættir sem lagt var til að verði þungamiðjan í ytra matinu voru (1) stjórnun skóla, (2) kennsla og nám og (3) innra mat skóla. Að auki lagði faghópurinn til að fræðsluyfirvöld eða skóli gætu óskað eftir að (4) sérstakur þáttur í starfi skólans væri metinn. Mikilvægt var talið að fyrirfram yrðu skilgreind viðmið um gæði í skólastarfi sem stuðst yrði við í matinu og haustið 2011 voru því ráðnir sérfræðingar til að annast gerð viðmiða fyrir þessi þrjú svið. Fjórði þátturinn getur verið breytilegur og því voru ekki unnin viðmið fyrir hann. Meginstef hugmynda faghóps um ytra mat er að matið sé leiðbeinandi, framfara- og umbótamiðað.

Viðmiðin sem hér fara á eftir, eru fyrst og fremst byggð á lögum og reglugerðum um skólastarf og aðalnámskrá grunnskóla. Áherslur og straumar í skólustefnum sveitarfélaga og Kennarasambands Íslands voru einnig hafðir til hliðsjónar auk Sameiginlegrar framtíðarsýnar fyrir grunnskólastarfið 2007-2020¹. Litið var til viðmiða í ytra mati víða erlendis, s.s. frá Englandi, Skotlandi, Noregi, Svíþjóð, Þýskalandi og Kanada. Einnig var horft til viðmiða Reykjavíkurborgar í heildarmati á grunnskólum.

Í fyrsta hluta viðmiðanna er fjallað um stjórnun grunnskóla. Lagt er mat á faglega forystu, stefnumótun og skipulag og samskipti heimila og skóla. Í kaflanum er talað um stjórnendur sem samheiti fyrir skólastjóra, aðstoðarskólastjóra og deildarstjóra, hugsunin er að skólastjóri deili ábyrgð sinni á verkefnum með öðrum stjórnendum skólans sé þeim til að dreifa. Annar hluti ytra matsins fjallar um nám og kennslu. Litið er til náms og námsaðstæðna, þátttöku og ábyrgðar nemenda í skólastarfi og loks er hugað að námsaðlögun og hvernig námsþörfum sérhvers nemanda er mætt. Í þriðja hluta ytra matsins er

¹ Unnin sameiginlega og samþykkt af skólamálanefndum Félags grunnskólakennara, Skólustjórafélags Íslands og Sambands íslenskra sveitarfélaga.

fjallað um innra mat grunnskóla. Lagt er mat á framkvæmd innra matsins og umbótastarf í kjölfar þess.

Viðmiðin eru sett fram í samfelldu máli. Í viðmiðum er lýst skólastarfi sem er í góðu samræmi við skyldur og tilmæli laga, aðalnámskrár, reglugerða og skólastefnur sveitarfélaga og getur því talist gæðastarf. Viðmiðum fylgja vísbendingar sem ætlað er að leiða matsmenn í athugun sinni á skólastarfinu. Vísbendingarnar eru til stuðnings fyrir matsaðila en ekki litið svo á að þær séu tæmandi lýsing fyrir viðmiðið. Viðmiðunum fylgir kvarði sem segir að hve miklu leyti skólinn uppfyllir þá lýsingu sem sett er fram. Hafa ber í huga að grunnskólar hafa þriggja ára aðlögunartíma að aðalnámskrá 2011 og matið lýsir því stöðu þeirra í innleiðingarferlinu.

Mikilvægt er að hafa í huga við lestur viðmiða að verið getur að einhver viðmið eða vísbendingar eigi ekki við um alla skóla, þar getur smæð skóla meðal annars haft áhrif. Í ytra matinu verður tekið tillit til aðstæðna og sérstöðu í hverjum skóla og gert ráð fyrir að kröfur um tiltekin vinnubrögð eigi ef til vill ekki við í sumum skólum. Horft verður til þess að gæði geta falist í öðru verklagi en sett er fram í þessum viðmiðum og hugað verður að því að skrá og miðla því sem sérstaklega vel er gert.

Viðmiðin fóru til umsagnar í nóvember 2011. Umsagnir og ábendingar bárust frá kennaradeild Hug- og félagsvísindasviðs Háskólans á Akureyri, Menntavísindasviði Háskóla Íslands, Miðstöð skólaþróunar HA, Rannsóknarstofu um þróun skólustarfs HÍ, Samtökum áhugafólks um skólaþróun, skólamálanefnd Félags grunnskólakennara, skólamálanefnd Sambands íslenskra sveitarfélaga, skólamálanefnd Skólastjórafélags Íslands, skóla- og frístundasviði Reykjavíkurborgar, stjórn Heimilis og skóla og umboðsmanni barna.

Tilraunaverkefni sem ætlað var að kostnaðarmeta verkefnið á raunhæfan hátt fór fram í sex grunnskólum í jafnmörgum sveitarfélögum. Það hófst í janúar 2012 og stóð yfir í sex mánuði og var einnig ætlað að varpa ljósi á hversu vel viðmiðin nýtast við ytra mat. Að tilraunaverkefninu loknu var ferli matsins og viðmið endurskoðuð í ljósi þeirra ábendinga sem borist höfðu. Því verki lauk 28. desember 2012.

Viðmið um gæði í skólustarfi þurfa að vera í stöðugri þróun og endurskoðast reglulega í ljósi reynslu og þróunar í fræðilegri hugsun um mat og skólustarf.

Viðmiðin unnu að ósk mennta- og menningamálaráðuneytis og Sambands íslenskra sveitarfélaga þær Birna Sigurjónsdóttir, Björk Ólafsdóttir og Þóra Björk Jónsdóttir, þær sáu einnig um að endurskoða viðmiðin og vísbendingar sem þeim fylgja.

Svið I Stjórnun²

1. Fagleg forysta

1.1 Stjórnandinn sem leiðtogi

Viðmið um gæðastarf

Skólastjóri sem forstöðumaður grunnskóla, stjórnar honum, veitir faglega forustu og ber ábyrgð á starfi skólans gagnvart sveitarstjórn. Stjórnandi hefur forystu um að móta sýn og stefnu skólans. Menntun og velferð allra nemenda er leiðarljós í skólastarfinu ásamt metnaði fyrir góðum árangri hvers og eins. Stjórnandi stuðlar að samhljómi meðal kennara, starfsmanna, nemenda og foreldra um stefnu og starfshætti. Hann virkjar alla aðila til samstarfs um að hrinda stefnunni í framkvæmd, kynnir stefnuna og talar fyrir henni innan og utan skólans. Hann leggur áherslu á gæði náms og kennslu fyrir alla nemendur, brýnir fyrir kennurum og öðru starfsfólki og nemendum að ná góðum árangri og kynnir árangur skólans utan hans og innan.

Vísbendingar

- a) Stjórnendur leggja rækt við samskipti við nemendur, starfsmenn og foreldra í daglegu starfi.
- b) Stefna skólans er skýrt fram sett og birtist á heimasíðu skólans.
- c) Starfsmenn þekkja stefnu skólans.
- d) Foreldrar þekkja stefnu skólans.
- e) Skólinn hefur mótað einkunnarorð/gildi skólastarfsins sem allir aðilar skólasamfélagsins³ þekkja.
- f) Einkunnarorð/gildi skólans eru sýnileg í skólanum og starfi hans.
- g) Stjórnandi miðlar upplýsingum um gæði skólastarfsins og árangur nemenda í skóla- og frístundastarfi, s.s. á heimasíðu skólans og/eða í fréttabréfum.
- h) Stjórnendur hvetja kennara markvisst til að auka sífellt gæði náms og kennslu.
- i) Stjórnendur fylgjast reglulega með námi og kennslu og veita endurgjöf.
- j) Þegar stjórnandi kynnir skólann leggur hann áherslu á sérstöðu hans og leiðarljós í námi og kennslu.

² Byggir á lögum um grunnskóla nr. 91/2008, Aðalnámsskrá grunnskóla (2011), reglugerð um nemendur með sérþarfir í grunnskóla nr. 585/2010, reglugerð um sérfræðipjónustu við leik- og grunnskóla og nemendaverndarráð í grunnskólum nr. 584/2010. Lög um náms- og starfsráðgjafa, nr. 35/2009 og Lög um lögverndun á starfsheiti og starfsréttindum grunnskólakennara, framhaldsskólakennara og skólastjóra, nr. 86/1998, reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011.

³ Starfsfólk skóla, nemendur og foreldrar mynda skólasamfélagið í hverjum skóla.

1. Fagleg forysta

1.2 Stjórnun stofnunar

Viðmið um gæðastarf

Skólastjóri gerir tillögur til sveitarstjórnar um fyrirkomulag stjórnunar í grunnskóla með tilliti til þarfa viðkomandi skóla. Stjórnendur í skólanum skipta með sér verkum þannig að sérþekking þeirra og reynsla nýtist skólastarfinu sem best. Við ráðningar er þess gætt að starfsmaður uppfylli lögbundnar kröfur um menntun, og hafi til að bera þá þekkingu og/eða reynslu sem krafist er í starfinu. Við ráðningu liggur fyrir sakavottorð viðkomandi. Þegar kennslu er skipað niður er tekið mið af menntun og sérhæfingu kennara til að tryggja sem best gæði náms og kennslu. Stjórnendur vinna með skólafirvöldum í sveitarfélaginu að stefnumótun og ákvarðanatöku. Þeir kynna stoð- og sérfræðipjónustu sveitarfélagsins fyrir starfsmönnum og hvetja þá til að nýta hana. Stjórnendur gæta hagsmuna starfsfólks, benda starfsmönnum á réttindi sín jafnt og skyldur og veita markvissa endurgjöf á störf. Stjórnendur leysa ágreiningsmál sem upp koma í skólanum. Skjalastjórnun er virk og lögum um meðferð og vörslu persónuupplýsinga er fylgt. Gætt er að góðri og hagkvæmri nýtingu og stýringu fjármuna.

Vísbendingar

- a) Skipurit liggur fyrir og það endurspeglar gildandi fyrirkomulag stjórnunar í skólanum.
- b) Starfslýsingar stjórnenda og annarra starfsmanna liggja fyrir.
- c) Stjórnendateymi⁴ skiptir með sér verkum við stjórnun og miðlar upplýsingum sín á milli.
- d) Fyrir liggur skráning á menntun og sérhæfingu starfsmanna.
- e) Kennarar sinna kennslu sem er í samræmi við menntun þeirra og sérhæfingu.
- f) Stjórnendur veita starfsfólki endurgjöf fyrir vel unnin störf.
- g) Starfsþróunarsamtöl eru regluleg fyrir alla starfsmenn.
- h) Móttökuáætlun fyrir nýja starfsmenn liggur fyrir.
- i) Jafnréttisáætlun liggur fyrir sem miðar að því að jafna stöðu kynjanna á vinnustaðnum.
- j) Verklagsreglur um meðferð ágreiningsmála og eineltismála í starfsmannahópnum liggja fyrir og unnið er eftir þeim.
- k) Allir starfsmenn, þ.m.t. verktakar sem vinna að staðaldri fyrir skólann, undirrita skjal um trúnað og þagnarskyldu.
- l) Unnið er eftir verklagsreglum um skjalastjórnun.
- m) Reglur hafa verið settar um upplýsingagjöf um nemendur.
- n) Forgangsröðun í nýtingu fjármagns tekur mið af stefnu skólans og sveitarfélagsins.

⁴ Í stjórnendateymi sitja skólastjóri, aðstoðarskólastjóri, deildarstjórar, skrifstofustjóri og aðrir stjórnendur eftir því sem við á. Í smærri skólum á þetta sjaldnast við.

1. Fagleg forysta

1.3 Faglegt samstarf

Viðmið um gæðastarf

Allir aðilar skólasamfélagsins mynda saman lærdómssamfélag⁵. Í skólanum ríkir það viðhorf að samfélagið eigi að vera lýðræðislegt, aðilar ræða reglulega um áherslur og koma sér saman um meginviðmið. Markvisst er stuðlað að jákvæðum samskiptum og gagnkvæmu trausti allra í skólanum. Samstarf um nám og kennslu er reglulegur þáttur í starfi skólans, það er bæði formlegt og óformlegt og miðar alltaf að því að styrkja nám nemenda. Faglegt samstarf kennara fer fram í faghópum, á aldurstigum og/eða árgöngum í samræmi við stefnu skólans og með hagsmunum nemenda að leiðarljósi. Starfsmönnum er falin ábyrgð á því að leiða vinnu í samstarfsteymum og/eða -hópum. Faglegt samstarf er við aðra grunnskóla í grenndinni, skóla á öðrum skólastigum og grenndarsamfélagið. Stjórnendur hvetja starfsfólk til samvinnu og samráðs, líka þvert á starfsstéttir. Starfsfólk er nemendum fyrirmynd í lýðræðislegum starfsháttum með því að vinna saman, hlusta og taka tillit til sjónarmiða hvers annars. Samráð er haft við hagsmunaaðila⁶ skólasamfélagsins þegar teknar eru ákvarðanir sem varða heildina.

Vísbendingar

- a) Í stefnu skólans kemur skýrt fram að lýðræðisleg vinnubrögð séu viðhöfð í öllum þáttum skólastarfs.
- b) Lýðræðisleg vinnubrögð einkenna samstarf í skólanum.
- c) Samstarf einkennist af jákvæðum samskiptum og gagnkvæmu trausti aðila.
- d) Sett er upp fundaáætlun fyrir skólaárið/önnina sem nær til alls starfsfólks.
- e) Formlegir fundir eru boðaðir með dagskrá og fundargerðir ritaðar og aðgengilegar.
- f) Stjórnendur boða reglulega til starfsmannafunda og kennarafunda.
- g) Viðfangsefni samstarfs kennara er fyrst og fremst nám og kennsla og samskipti við nemendur.
- h) Samskipti við önnur skólastig og grenndarsamfélagið eru regluleg og skráð.

⁵ Lærdómssamfélag er gjarnan skilgreint sem hópur sem vinnur saman sem heild að því að ígrunda verkefni, aðstæður og framkvæmd starfs síns og er sífellt að læra og bæta við þekkingu sína. Anna K. Sigurðardóttir. *Studying and enhancing the professional learning community for school effectiveness in Iceland* (2006)

⁶ Hagsmunaaðili skóla er sá sem hefur hagsmuni af velferð og frammistöðu skólans, þeir helstu eru nemendur, foreldrar og starfsmenn auk rekstraraðila (sveitarstjórn og skólanefnd). Aðrir hagsmunaaðilar eru t.d. fræðsluyfirvöld (skólaskrifstofur og mennta- og menningarmálaráðuneyti), verðandi nemendur og foreldrar þeirra, íbúar, framhaldsskólar og atvinnurekendur

1. Fagleg forysta**1.4 Skólaþróun****Viðmið um gæðastarf**

Fagleg forysta og markviss leiðsögn er ein meginforsenda fyrir árangursríku þróunarstarfi. Stöðugt og markvisst er unnið að þróun skólustarfsins með hag barna að leiðarljósi. Þróunar- og/eða umbótaáætlun skólans liggur fyrir, hún byggir á stefnu skólans, sveitarfélagsins og fræðsluyfirvalda, svo og innra og/eða ytra mati á starfinu. Stjórnendur hafa frumkvæði að og hvetja starfsfólk til að efla sig í starfi og auka við þekkingu sem nýtist. Símenntunaráætlun tengist þróunar- og umbótastarfi innan skólans, hún er í samræmi við áherslur skólans, sveitarfélagsins og aðalnámskrár, en tekur einnig tillit til þarfa einstakra starfsmanna. Stjórnendur hafa forgöngu um innra mat, fela ákveðnum aðila/aðilum ábyrgð á framkvæmd þess og vinna með þeim að matinu.

Vísbendingar

- a) Þróunar- og/eða umbótaáætlun byggir á stefnu skólans svo og innra og/eða ytra mati á starfinu.
- b) Í símenntunaráætlun koma fram áherslur skólans.
- c) Í símenntunaráætlun kemur fram hvernig einstaklingar sækja símenntun.
- d) Samræmi er milli símenntunaráætlunar og umbótaáætlunar skóla.
- e) Símenntun kennara miðar að því að efla þá í starfi.
- f) Kennarar eru hvattir til að leita fjölbreyttra leiða til að efla sig í starfi.
- g) Ákveðinn aðili/-ar í skólanum bera ábyrgð á framkvæmd innra mats með þátttöku stjórnenda.

2. Stefnumótun og skipulag

2.1 Starfsáætlun og skólanámskrá

Viðmið um gæðastarf

Starfsáætlun birtir skipurit, skóladagatal og aðrar upplýsingar sem tilgreindar eru í aðalnámskrá grunnskóla og breytast frá ári til árs. Starfsáætlun er uppfærð árlega með þátttöku starfsfólks skólans, hún er lögð fyrir skólaráð og skólanefnd til staðfestingar. Starfsáætlun skólans, skólanámskrá og námsvísar⁷ eru opinber gögn sem eru aðgengileg öllum hagsmunaaðilum skólasamfélagsins. Menntastefna skólans birtist í skólanámskrá hans. Stefnan er nánari útfærsla á stefnu aðalnámskrár grunnskóla og stefnu viðkomandi sveitarfélags. Í skólanámskrá eru birt gildi sem skólastarfið byggir á og markmið sem snúa að uppeldi, námi og kennslu og faglegri þróun, upplýsingar um innra mat á árangri og gæðum og áætlanir um umbætur og þróunarstarf. Gerð er grein fyrir hvernig skólinn uppfyllir fyrirhættu um grunnþættina sex: læsi, sjálfbærni, heilbrigði og velferð, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og sköpun og hvernig þeir birtast í almennu skólastarfi og á einstökum námssviðum. Fram kemur hvernig skólinn metur markmið skólastefnunnar. Skólanámskráin er virk, þ.e. unnið er eftir henni og hún er endurskoðuð reglulega. Allir hagsmunaaðilar skólasamfélagsins koma að stefnumótun og skólanámskrágerð. Starfsfólk tekur virkan þátt í gerð skólanámskrár, samráð er haft við skólaráð og námskráin lögð fyrir skólanefnd. Í námsvísu kemur fram hvernig kennarar útfæra á faglegan hátt í kennslu sinni og öðru skólastarfi fyrirhættu menntalaga og þá stefnu sem birtist í aðalnámskrá á hverju námssviði. Birtar eru m.a. upplýsingar um inntak náms, námsleiðir, kennsluhætti og námsmat.

Vísendingar

- a) Skólanámskrá uppfyllir viðmið sem birt eru í aðalnámskrá
- b) Skólanámskrá endurspeglar áherslur í skólastefnu sveitarfélagsins.
- c) Starfsáætlun uppfyllir viðmið sem birt eru í aðalnámskrá.
- d) Starfsáætlun endurspeglar áherslur sveitarfélagsins.
- e) Skóladagatal uppfyllir viðmið um árlegan starfstíma nemenda.
- f) Starfsáætlun er uppfærð árlega með þátttöku starfsfólks skólans.
- g) Starfsáætlun er lögð fyrir skólaráð og skólanefnd til staðfestingar.
- h) Starfsfólk tekur þátt í gerð skólanámskrár og samráð er haft við skólaráð.
- i) Stjórnendur hafa forgöngu um reglulega endurskoðun skólanámskrár með þátttöku allra hagsmunaaðila.
- j) Allir aðilar skólasamfélagsins þekkja stefnu skólans eins og hún birtist í skólanámskrá.
- k) Framkvæmd skólastefnu er rædd á starfsmannafundum í skólanum og metið hvort markmiðum hefur verið náð.
- l) Skólanámskrá, þ.m.t. námsvísar er birt á heimasíðu skólans og/eða á annan aðgengilegan hátt.
- m) Starfsáætlun er birt á heimasíðu skólans og/eða á annan aðgengilegan hátt.

⁷ Námsvísir er hér notað um þann hluta skólanámskrár/starfsáætlunar sem inniheldur upplýsingar um nám og kennslu einstakra námssviða eða námsgreina fyrir hvern árgang/námshóp skólans.

2. Stefnumótun og skipulag

2.2 Skóladagur nemenda

Viðmið um gæðastarf

Skóladagur nemenda er heildstæður og vikulegur námstími í samræmi við viðmiðunarstundaskrá. Stundatafla er samfelld með eðlilegum hléum þannig að vinnuálag miðist við aldur nemenda og þroska. Nám nemenda er skipulagt í heildstæðar vinnulotur sem veita tækifæri til að nemendur velji sér viðfangsefni, til samvinnu milli námshópa (bekkja eða árganga), og samþættingu í viðfangsefnum nemenda. Skólinn nýtir svigrúm viðmiðunarstundaskrár t.d. til að taka fyrir námssvið á skemmri tíma en heilum vetri til að þær hafi meira vægi í stundaskrá nemenda ákveðið tímabil. Stundatöflur nemenda bera vott um sveigjanleika í skólastarfinu og bera með sér að skóladagurinn skiptist í vinnulotur með fjölbreyttum verkefnum og að ætlast er til samvinnu nemenda og kennara að verkefnum. Boðið er upp á fjölbreyttar valgreinar fyrir nemendur í 8.-10. bekk þar sem nemendum gefst kostur á að dýpka þekkingu sína á áhugasviði eða með framtíðaráform í huga. Nemendur eiga þess kost að stunda listnám, íþróttir og aðra tómsundaiðju sem hluta af eða í framhaldi af skóladegi. Þátttaka í atvinnulífi, félagslífi, íþróttastarfi eða skipulegt nám við framhaldsskóla, listaskóla og málaskóla er metið til valgreina óski foreldrar eftir því.

Vísbendingar

- a) Vikulegur kennslutími nemenda er samkvæmt viðmiðunarstundaskrá.
- b) Stundatöflur nemenda eru samfelldar og tímafjöldi svipaður alla daga.
- c) Frímínútur/hvíld/útivist eru skipulögð með hliðsjón af aldri og þroska nemenda.
- d) Sveigjanleiki viðmiðunarstundaskrár er nýttur til að skapa samfellu í námi.
- e) Námsgreinar eru samþættar til að gera nám nemenda heildstæðara.
- f) Nemendahópar (bekkir eða árgangar) eiga sameiginlegan tíma á töflu og þannig kost á samvinnu.
- g) Boðið er upp á fjölbreyttar valgreinar sem gefa nemendum tækifæri til að dýpka þekkingu á námssviðum og á áhugasviði þeirra.
- h) Nám nemenda utan skóla er metið til valgreina óski foreldrar eftir því.

2. Stefnumótun og skipulag

2.3 Verklagsreglur og áætlanir

Viðmið um gæðastarf

Skólasamfélagið hefur skilgreint jákvæðan skólabrag og mótað leiðir til að viðhalda honum. Skólareglur eru jákvæðar og viðbrögð við agabrotum lausnamiðuð. Gerð er áætlun um stuðning í námi og þjónustu við nemendur með sérþarfir⁸. Nemendaverndarráð samræmir og skipuleggur þjónustu og stuðning við nemendur. Forvarnaráætlun liggur fyrir í skólanámskrá og er þar aðgengileg öllum aðilum skólasamfélagsins. Í forvarnaráætlun er m.a. að finna áætlun skólans í fíknivörnum og áfengis- og tóbaksvörnum, áætlun gegn einelti og öðru ofbeldi, áætlun í öryggismálum og slysavörnum og stefnu í agastjórnun og viðbrögð við álitamálum sem koma upp. Verklagsreglur og viðbrögð við einelti eru skilvirkar og allir aðilar skólasamfélagsins þekkja þær. Gerð er áætlun um kannanir og skimanir sem lagðar eru fyrir til að finna þá nemendur sem þurfa á stuðningi að halda. Fyrir liggur móttökuáætlun⁹ fyrir nýja nemendur. Einstaklingsáætlanir eru gerðar þegar tekið er á móti nemendum með annað móðurmál en íslensku og nemendum með sérstakar þarfir.

Vísbendingar

- a) Leiðir til að viðhalda góðum starfsanda og jákvæðum skólabrag eru mótaðar og farið er eftir þeim.
- b) Í skólanámskrá kemur fram hvað felst í jákvæðum skólabrag.
- c) Skólareglur liggja fyrir.
- d) Skólareglur eru sýnilegar í skólastofum.
- e) Skólareglur og viðbrögð við agabrotum og eru í samræmi við ákvæði í reglugerð.
- f) Nemendur taka þátt í að móta skólareglur.
- g) Forvarnaráætlanir liggja fyrir og þeim er fylgt eftir því sem við á.
- h) Verklagsreglur og viðbrögð við einelti liggja fyrir og unnið er eftir þeim.
- i) Áætlun um sérkennslu/stuðning hefur verið gerð og henni er fylgt.
- j) Gerð er áætlun um kannanir og skimanir sem lagðar eru fyrir nemendur til að finna þá sem þurfa námsaðstoð.
- k) Móttökuáætlun fyrir nýja nemendur liggur fyrir.
- l) Áætlanir eru gerðar þegar tekið er á móti nemendum með annað móðurmál en íslensku.
- m) Móttökuáætlanir eru gerðar fyrir nemendur með sérstakar þarfir.

⁸ *Nemendur með sérþarfir* teljast þeir sem eiga erfitt með nám sökum sértækra námsörðugleika, tilfinningalegra eða félagslegra erfiðleika og/eða fötlunar, sbr. 2. gr. laga um málefni fatlaðra nr. 59/1992, nemendur með leshömlun, langveikir nemendur, nemendur með þroskaröskun, geðraskanir og aðrir nemendur með heilsutengdar sérþarfir (Rg.585/2010).

⁹ Móttökuáætlun vegna nem. með annað móðurmál en íslensku skal taka mið af bakgrunni þeirra, tungumálafærni og færni á öðrum námssviðum. Tryggja skal að þessir nem. og foreldrar þeirra fái ráðgjöf og aðgang að upplýsingum um grunnskólastarf. (Lug. 91/2008). Í móttökuáætlun fyrir nem. með sérþarfir skal m.a. gera grein fyrir samstarfi innan skólans um skipulag kennslunnar, aðbúnaði, aðstöðu, notkun hjálpartækja, skipulagi einstaklingsnámskrár, kennsluháttum og námsmati, hlutverki umsjónar-kennara, sérkennara og annarra fagaðila innan skólans og samstarfi við foreldra. Tilgreina skal áform skólans um stuðning við nem. til félagslegrar þátttöku og virkni í skólasamfélaginu, svo sem í félagslífi og tómstundastarfi skólans. Í slíkri áætlun skal einnig gera grein fyrir samstarfi við aðra aðila utan skólans (Rg.585/2010).

3. Samskipti heimila og skóla

3.1 Skólaráð, foreldrafélag

Viðmið um gæðastarf

Skólastjóri vinnur með skólaráði sem er virkur samráðsaðili í stjórnun skólans og stefnumörkun. Þeir sem sitja í skólaráði eru fulltrúar umbjóðenda sinna og nýta netið, fundi eða aðrar leiðir til að upplýsa þá um starfsemi ráðsins og leita eftir athugasemdum. Stjórnendur vinna með foreldrafélagi sem er virkur samstarfsaðili skólans, styður við skólastarfið og skipuleggur viðburði sem efla skólabrag og styrkja tengsl foreldra, nemenda og kennara/starfsfólks skólans. Bekkjarfulltrúar eru í hverjum námshópi sem vinna m.a. að því að efla félagsleg tengsl nemenda, foreldra og kennara.

Vísbendingar

- a) Skólaráð fundar reglulega og hefur sett sér starfsáætlun og vinnureglur.
- b) Allar helstu ákvarðanir er varða stefnu, skólalald og skólaþróun eru lagðar fyrir skólaráð til umsagnar.
- c) Skólareglur eru unnar í samvinnu við skólaráð.
- d) Fulltrúar í skólaráði eru lýðræðislega valdir af sínum hópi.
- e) Fulltrúar foreldra í skólaráði eiga sér bakland í foreldrafélaginu/foreldrahópnum.
- f) Fundir skólaráðs eru boðaðir með dagskrá og fundargerðir aðgengilegar á heimasíðu skólans.
- g) Stjórnendur funda reglulega með stjórn foreldrafélags.
- h) Fundaraðstaða er fyrir foreldra að hittast í skólanum að höfðu samráði við stjórnendur.

3. Samskipti heimila og skóla

3.2 Þátttaka foreldra í skólastarfi og upplýsingamiðlun

Viðmið um gæðastarf

Allt samstarf heimila og skóla hefur það yfirlýsta markmið að stuðla að betri skóla og aukinni velferð nemenda. Lögð er rækt við að byggja upp traust foreldra á skólastarfinu. Stjórnendur og umsjónarkennarar halda uppi virku samstarfi við foreldra með aðstoð annarra kennara skólans, meðal annars með því að kynna námsmarkmið og leiðir að þeim. Allir foreldrar fá þau skilaboð frá skólanum að hlutverk þeirra í námi barnanna sé mikilvægt og samstarfið við þá skipti velferð barns þeirra afar miklu máli. Foreldrar eru velkomnir í skólann, þeir fá tækifæri til að taka þátt í námi barnsins, svo og í skólastarfinu almennt. Samskipti við foreldra eru á jafnréttisgrundvelli og einkennast af gagnkvæmri virðingu. Foreldrar eru vel upplýstir um líðan og stöðu barna sinna og hafa góðan aðgang að upplýsingum um skólastarfið. Foreldrar sýna námi barna sinna áhuga og taka virkan þátt í því. Þeir fylgjast með og styðja við skólagöngu barna sinna og stuðla að því að börnin mæti úthvöld í skólann og fylgi skólareglum.

Vísbendingar

- a) Kynning á námsmarkmiðum og leiðum til að ná þeim er hluti af virku samstarfi heimila og skóla.
- b) Stjórnendur og kennarar skapa foreldrum tækifæri til að taka þátt í námi barna sinna.
- c) Skipulagðar foreldraheimsóknir eru reglulegur þáttur í skólastarfinu.
- d) Foreldrum eru gefin tækifæri til að fylgjast með námi barna sinna í skólanum.
- e) Foreldrum er boðin þátttaka þegar hópurinn fer í vettvangsferðir eða heimsóknir.
- f) Markvisst er leitað er eftir tillögum og hugmyndum foreldra um það sem betur má fara í skólastarfinu og ábendingum þeirra er vel tekið.
- g) Reglubundnar upplýsingar eru sendar til foreldra um skólastarfið framundan og árangur af einstökum verkefnum (tölvupóstur, töskupóstur, heimasíða, Mentor).
- h) Foreldrar vita hvert þeir eiga að snúa sér ef þá vantar upplýsingar frá skólanum eða þeir vilja koma ábendingum á framfæri.
- i) Upplýsingamiðlun til foreldra um árangur í námi er reglubundin og leiðbeinandi.
- j) Heimasíða skólans er virk og inniheldur réttar og hagnýtar upplýsingar.

Svið II Nám og kennsla¹⁰

1. Nám og námsaðstæður

1.1 Inntak og árangur

Viðmið um gæðastarf

Skólinn er án aðgreiningar¹¹, sérhver nemandi fær nám og kennslu sem uppfyllir ákvæði aðalnámskrár. Upplýsingar um markmið náms og kennslu og námsvísar¹² sem koma fram í skólanámskrá byggja á aðalnámskrá og skólastefnu sveitarfélagsins. Skólanámskrá er virkt opinbert verkfæri í skólastarfi, unnin og endurskoðuð reglulega af kennurum og öðru starfsfólki skóla, nemendum og foreldrum. Fylgst er markvisst með árangri sérhvers nemanda, nemendahópa og skólans í heild með það að markmiði að viðhalda góðum árangri og efla skólastarf enn frekar.

Vísbendingar

- Skólanámskrá er skýrt fram sett, birt opinberlega og aðgengileg.
- Skólanámskrá er endurskoðuð reglulega og virk í notkun í skólanum.
- Námsvísar/markmið náms eru greinargóð og byggja á aðalnámskrá.
- Grunnþáttum menntunar eru gerð skil í námsvísunum og sjást í starfi skólans og athöfnum og námi nemenda.
- Stefna sveitarfélagsins endurspeglast í námi nemenda.
- Nemendur og foreldrar þekkja til og nýta sér námsvísa.
- Vakin er athygli á fjölbreyttum árangri og margvíslegum hæfileikum gefinn gaumur, svo sem þátttöku í viðburðum eða samkeppni, árangri í könnunum og prófum á landsvísu eða alþjóðlega.
- Skólinn bætir eða viðheldur stöðu sinni í námi, samskiptum og líðan nemenda.
- Unnið er úr og með niðurstöður námsmats, samræmdra prófa og annars mats með það að markmiði að efla árangur sérhvers nemanda.

¹⁰ Byggir á lögum um grunnskóla nr. 91/2008, Aðalnámskrá grunnskóla (2011), reglugerð um nemendur með sérþarfir í grunnskóla nr. 585/2010, reglugerð um skólaráð við grunnskóla 1157/2008, reglugerð um gerð og búnað grunnskólahúsnæðis og skólalóða nr. 657/2009, Lög um námsgögn nr. 71/2007, reglugerð um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum nr. 1040/2011.

¹¹ Með *skóla án aðgreiningar* er átt við grunnskóla í heimabyggð eða nærumhverfi nemenda þar sem komið er til móts við náms- og félagslegar þarfir nemenda í almennu skólastarfi með manngildi, lýðræði og félagslegt réttlæti að leiðarljósi (Rg.585/2010).

¹² Námsvísir er sá hluti skólanámskrár þar sem sett eru fram námsmarkmið, kennsluhættir og námsmat fyrir hverja námsgrein/námssvið og fyrir hvern árgang.

1. Nám og námsaðstæður

1.2 Skipulag náms og námsumhverfi

Viðmið um gæðastarf

Í skólanámskrá birtast námsvísar með viðmiðum um hæfni í námi og markmiðum sem sýna stigvaxandi kröfur og samhengi í námi. Samfella er í námi nemenda milli skólastiga. Allir nemendur hafa val um námsgreinar eða verkefni í námi sínu. Námsgögn eru notuð til að hvetja og styðja við nám. Námsumhverfi er hvetjandi til náms og gefur möguleika á samvinnu nemenda og einstaklingsvinnu. Heimanám/nemendavinna utan skólatíma, sé um það að ræða, byggir á markmiðum náms. Markmið og tilgangur heimanáms er kynnt foreldrum og nemendum. Hugað er að umfangi og skipulagi heimanáms. Umsjónarkennari nýtir nemendasamtöl¹³ skipulega og lætur sig varða nám nemenda og líðan.

Vísbendingar

- a) Áætlanir um nám og kennslu eru skráðar og birtast í skólanámskrá.
- b) Námsvísar sýna stigvaxandi kröfur í námi og þeir eru í góðu samhengi milli árganga.
- c) Gerð er grein fyrir viðmiðum um námsmat og matskvörðum í skólanámskrá.
- d) Samstarf um nám milli skólastiga, frá leikskóla í grunnskóla og úr grunnskóla í framhaldsskóla er skráð og virkt.
- e) Nemendur á öllum aldri hafa val um viðfangsefni, námsaðferðir og námsgreinar hluta námstímans.
- f) Nemendur á unglingastigi hafa val um námsgreinar og námssvið í um fimmtungi námstímans.
- g) Námsgögn og notkun þeirra styður við nám og kennslu.
- h) Námsumhverfi og aðbúnaður styður við nám og þarfir allra nemenda og fjölbreytta kennsluhætti.
- i) Nemendasamtöl eru reglulega, minnst tvö á ári, þar sem umsjónarkennari ræðir skipulega við hvern nemanda sinn um nám og líðan.
- j) Nemendur og foreldrar vita hver er tilgangur og markmið heimanáms.
- k) Hugað er að því hvernig heimanám, sé um það að ræða, dreifist á vikudaga eða tímabil.

¹³ Nemendasamtal/námssamtal er samtal nemanda (foreldra) og umsjónarkennara þar sem farið er yfir nám og líðan nemenda. Nemendur setja sér (með kennara og foreldrum ef við á) markmið í námi, gera áætlun og meta hvernig tekist hefur til með fyrri áætlun.

1. Nám og námsaðstæður

1.3 Kennsluhættir og gæði kennslu

Viðmið um gæðastarf

Fagmennska, sérfræði og menntastefna endurspeglast í störfum og skipulagi kennara. Námseiningar og kennslustundir eru vel skipulagðar og tími nemenda vel nýttur. Leitast er við að samþætta námsgreinar þar sem við á. Kennsluhættir eru fjölbreyttir og sniðnir að eðli námssviða, markmiðum náms og þörfum nemenda. Nemendur fást við fjölbreytt og krefjandi viðfangsefni sem stuðla að virkri þátttöku og rökhugsun nemenda. Námsumhverfi er vel nýtt innanhúss og utan með tengslum við samfélagið ef við á. Leiðsögn kennara byggir á reynslu og fyrra námi nemanda og stuðlar að framförum og árangri í námi. Námsmat og endurgjöf er markviss og leiðir til framfara og árangurs nemenda.

Vísbendingar¹⁴

- a) Kennarar sýna góða fagþekkingu á námssviðum sem þeir kenna og sérfræði þeirra nýtist í starfi.
- b) Kennarar sýna kennslufræðilega hæfni í vettvangsathugunum.
- c) Kennarar skipuleggja kennslu með tilliti til námsmarkmiða og þarfa nemenda.
- d) Nemendur vinna að heildstæðum og samþættum verkefnum.
- e) Fjölbreyttir kennsluhættir sjást í vettvangsathugunum og í námsaðstæðum nemenda.
- f) Nemendur vinna raunhæf verkefni tengd daglegu lífi þeirra.
- g) Umræður og skoðanaskipti eru hluti af námi og kennslu.
- h) Vinnubrögð eru valin með tilliti til markmiða og verkefna hverju sinni.
- i) Námsumhverfi er nýtt á fjölbreyttan hátt.
- j) Samvinna og samstarf nemenda er markvisst notað til náms og kennslu.
- k) Nemendur læra að vinna sjálfstætt og fá þjálfun í samvinnu og samstarfi.
- l) Lögð er rækt við sköpunarþörf og gagnrýna hugsun nemenda.
- m) Kennarar bera að öllu jöfnu ábyrgð á hópaskiptingu nemenda.
- n) Kennslustundir eru vel skipulagðar, vel uppbyggðar og tími vel nýttur.
- o) Kennarar gera nemendum grein fyrir markmiðum kennslustunda.
- p) Nemendur fást við krefjandi viðfangsefni í samræmi við námsmarkmið hvers og eins.
- q) Endurgjöf kennara á vinnu nemenda er, leiðbeinandi, regluleg, markviss og leiðir til framfara í námi.
- r) Námsmat er fjölbreytt, tengist markmiðum náms, hæfniviðmiðum og tekur mið af kennsluháttum.
- s) Kennsla er löguð að mati á stöðu nemenda.

¹⁴ Vísbendingar um margt sem hér er nefnt sjást í vettvangsathugun matsmanna í kennslustundum. Sjá skráningarblað um vettvangsathuganir.

1. Nám og námsaðstæður

1.4. Námshættir og námsvitund

Viðmið um gæðastarf

Nemendur eru áhugasamir um nám sitt. Leitað er eftir hæfileikum hvers og eins og þeim gert kleift að skilja og meta eigið ágæti. Nemendur vinna að markmiðum náms síns með fjölbreyttum leiðum. Nemendur hafa vaxandi ábyrgð við að velja viðfangsefni og námsaðferðir. Nemendur læra að ígrunda eigið nám og þroska og meta gæði vinnu sinnar. Nemendur eru meðvitaðir um styrkleika sína og þarfir í námi.

Vísbendingar¹⁵

- a) Nám nemenda tekur að hluta mið af áhugasviði þeirra.
- b) Nemendur fá markvissa þjálfun í fjölbreyttum námsaðferðum.
- c) Nemendahópar vinna að mismunandi verkefnum og með fjölbreyttum aðferðum.
- d) Nemendur þekkja eigin styrkleika í námi.
- e) Nemendur gera sér grein fyrir og nýta sér mismunandi leiðir til að afla sér þekkingar og leikni í námi.
- f) Nemendur geta valið sér námsaðferð eftir viðfangsefni eða eigin námsstíl¹⁶.
- g) Nemendur bera vaxandi ábyrgð á að velja viðfangsefni og eigin námsaðferðir.
- h) Nemendur nýta upplýsinga- og samskiptatækni við að afla sér þekkingar og leikni.

¹⁵ Vísbendingar um margt sem hér er nefnt sjást í vettvangsathugun matsmanna í kennslustundum. Sjá skráningarblað um vettvangsathuganir.

¹⁶ Námsstíll: mismunandi aðferðir nemenda við nám eða leiðir sem hver nemandi fer til að ná árangri í námi.

2. Þátttaka og ábyrgð nemenda

2.1 Lýðræðisleg vinnubrögð

Viðmið um gæðastarf

Nemendur vita að markvisst er leitað eftir sjónarmiðum þeirra um nám og fyrirkomulag skólastarfs og að tekið er tillit til þeirra við skipulag skólastarfs. Nemendur þekkja leiðir/ferla eða verklag um hvernig þeir geta komið sjónarmiðum sínum á framfæri. Leitað er sjónarmiða allra nemenda um námsumhverfi, námstillhögun, fyrirkomulag skólastarfs, líðan, félagslegar aðstæður í skólanum og ákvarðanir sem snerta þá. Bekkjarfundir¹⁷, nemendafélag og nemendafulltrúar í skólaráði eru virk þannig að sjónarmið nemenda hafa raunveruleg áhrif á námsumhverfi og námstillhögun. Í skólanum ríkir jákvæður andi samstarfs og virðingar.

Vísbendingar

- a) Nemendur tjá sig um málefni er snerta þá og tillit er tekið til sjónarmiða þeirra.
- b) Til er skráð verklag við að afla sjónarmiða nemenda.
- c) Nemendur vita hvaða áhrif þeir geta haft á skipulag og framkvæmd náms og námsumhverfi sitt.
- d) Nemendur fá kennslu og þjálfun í að koma sjónarmiðum sínum á framfæri til að hafa áhrif.
- e) Sjónarmið nemenda hafa áhrif á nám þeirra, aðbúnað og aðstæður í skólanum.
- f) Nemendafulltrúar í skólaráði og á öðrum samstarfsvettvangi skóla fá til þess þjálfun.
- g) Skólaráð starfar þannig að fulltrúar nemenda eru fullgildir þátttakendur í umræðum og ákvarðanatöku.
- h) Fulltrúar nemenda í skólaráði eru kosnir lýðræðislegri kosningu.
- i) Séð er til þess að upplýsingar um umræður og ákvarðanir ráða eða nefnda þar sem kjörnir fulltrúar nemenda sitja séu öllum nemendum aðgengilegar.
- j) Samskipti í skólasamfélaginu eru jákvæð og einkennast af virðingu.

¹⁷ Bekkjarfundur er formlegur, skipulagður umræðuvettvangur nemenda í námshópi eða bekk og (umsjónar)kennara. Markmið bekkjarfunda er að fjalla um sjónarmið og skoðanir nemenda varðandi málefni er snerta líðan, nám og skólastarf þeirra.

2. Þátttaka og ábyrgð nemenda

2.2. Ábyrgð og þátttaka

Viðmið um gæðastarf

Nemendur koma vel fram og taka tillit til annarra. Nemendur fá þjálfun og eru hvattir til að taka frumkvæði og bera ábyrgð á eigin námi og framkomu. Nemendur gera sér grein fyrir tilgangi náms og kennslu. Markmið náms eru sýnileg og aðgengileg nemendum og foreldrum. Nemendur og foreldrar eru með í ráðum við að setja einstaklingsbundin markmið. Nemendur gera sér grein fyrir hver viðmið um árangur eru og taka þátt í að meta eigin framfarir.

Vísbendingar

- a) Markmið í námi eru nemendum ljós, hvað varðar námseiningar í heild sinni.
- b) Nemendur þekkja markmið smærri verkefna og kennslustunda þegar við á.
- c) Nemendum er kennt að setja sér eigin markmið í námi.
- d) Nemendur taka þátt í að setja sér námsmarkmið.
- e) Foreldrar eru með í ráðum við setningu einstaklingsbundinna markmiða barna sinna.
- f) Foreldrar fylgjast með námsframvindu barna sinna.
- g) Viðmið um árangur eru opinber og nemendur þekkja þau.
- h) Nemendum er kennt að meta eigin vinnu og þjálfast í sjálfsmati.
- i) Nemendur taka þátt í að meta árangur sinn í námi.

3. Námsaðlögun

3.1 Nám við hæfi allra nemenda

Viðmið um gæðastarf

Í skóla án aðgreiningar ríkir ákveðið viðhorf sem einkennist af virðingu fyrir rétti allra nemenda til virkrar þátttöku í námssamfélagi heimaskóla óháð atgervi þeirra og stöðu. Borin er virðing fyrir fjölbreytileika og mismunandi þörfum, hæfileikum og einkennum nemenda. Námsþörfum allra nemenda og nemendahópa er mætt. Viðfangsefni eru valin af kostgæfni. Verkefni, viðfangsefni og úrræði veita nægjanlegan stuðning og eru hæfilega krefjandi til að gera öllum nemendum kleift að ná hámarks námsárangri.

Vísbendingar

- a) Lögð er áhersla á skóla án aðgreiningar í öllu skólasterfinu.
- b) Skólabragur einkennist af sanngirni og virðingu fyrir öllum.
- c) Allir nemendur taka virkan þátt í námi og starfi skólans.
- d) Áhugi og hæfileikar nemenda endurspeglast í viðfangsefnum.
- e) Kennarar meta stöðu nemenda á fjölbreyttan hátt og laga nám að niðurstöðum.
- f) Nemendur og foreldrar eru með í ráðum um námsmarkmið.
- g) Námsframboð og námsvísar mæta fjölbreyttum þörfum og áhuga allra nemenda.

3. Námsaðlögun

3.2 Stuðningur við nám

Viðmið um gæðastarf

Fylgst er með og brugðist við þörfum nemenda. Lögð er áhersla á snemmtæka íhlutun og lagðar fyrir kannanir og skimunir til að finna þá nemendur sem þurfa á stuðningi að halda. Kennsla/sérkennsla og stuðningur við nám nemenda er í samræmi við greiningu á stöðu þeirra í námi og skipulögð við hæfi hvers nemanda í skóla án aðgreiningar. Ábyrgð á stuðningi við nemendur er í höndum fagmenntaðra starfsmanna¹⁸. Samstarf og samráð um sérstakan stuðning í námi er við nemendur, foreldra þeirra og stöðþjónustu¹⁹. Sérkennarar og önnur stöðþjónusta skólans veita starfsfólki og nemendum góðan stuðning og ráð til að mæta námsþörfum nemenda²⁰. Gerð er einstaklingsnámskrá²¹ fyrir nemendur sem fá sérstakan stuðning í námi. Einstaklingsnámskrár innihalda viðeigandi námsmarkmið fyrir nemendur. Foreldrar þessara nemenda og nemendur, eftir því sem við á, taka virkan þátt í endurskoðun einstaklingsnámskrár. Námsmat er lagað að þörfum nemenda.

Vísbendingar

- Markvisst er fylgst með námi og framförum allra nemenda.
- Skráð er hvernig bregðast eigi við niðurstöðum skimana og mats.
- Kennsla er skipulögð þannig að hún hæfi öllum nemendum.
- Fagmenntaðir starfsmenn bera ábyrgð á sérstökum stuðningi í námi.
- Nám nemenda með metnar sérþarfir er skipulagt með einstaklingsnámskrám.
- Stuðningur við nám er tengdur markmiðum náms og einstaklingsnámskrá.
- Sérkennsla og stuðningur fer að mestu fram í námsaðstæðum samnemenda, innan bekkjar eða námshóps.
- Séð er til þess að bráðgerir nemendur fái námstækifæri við hæfi.
- Nemendur og foreldrar eru upplýstir og taka þátt í að ákveða form og eðli sérúrræða eins og kostur er.
- Árangur stuðnings er metinn markvisst og hann endurskipulagður ef þarf.
- Foreldrar taka þátt í að endurmeta markmið einstaklingsnámskrár og nemendur þegar við á.
- Kennarar fá ráðgjöf um nám og kennslu til að mæta þörfum allra nemenda.
- Námsmat er fjölbreytt og lagað þörfum nemenda þegar þarf.

¹⁸ Með *sérkennurum og öðrum fagaðilum* er átt við þá sem hafa sérmenntun til þess að veita sérstakan stuðning í námi og sinna ráðgjöf til umsjónarkennara og annarra grunnskólakennara. Til fagaðila annarra en sérkennara teljast m.a. þroskaþjálfar, náms- og starfsráðgjafar og þeir sem starfa við sérfræðiþjónustu skóla og sérfræðistofnanir (Rg.585/2010).

¹⁹ Með stöðþjónusta skólans er hér átt við sérmenntaða fagmenn skólans og sérfræðiþjónustu sveitarfélagsins. Getur verið misjafnt eftir skólum og sveitarfélögum hverjir það eru.

²⁰ *Nemendur með sérþarfir* teljast þeir sem eiga erfitt með nám sökum sértækra námsörðugleika, tilfinningalegra eða félagslegra erfiðleika og/eða fötlunar, sbr. 2. gr. laga um málefni fatlaðra nr. 59/1992, nemendur með les hömlun, langveikir nemendur, nemendur með þroskaröskun, geðraskanir og aðrir nemendur með heilsutengdar sérþarfir (Rg.585/2010).

²¹ Gera skal rökstudda einstaklingsnámskrá fyrir hvern einstakling sem byggð er á upplýsingum um heildaraðstæður nemanda og athugun og mati á stöðu hans í námi og þroska. Námskráin skal reglulega endurskoðuð í samstarfi við foreldra og að höfðu samráði við nemendur eftir því sem við verður komið (Rg.585/2010).

Svið III Innra mat grunnskóla²²

1. Framkvæmd innra mats

1.1 Innra mat er kerfisbundið og samofið daglegu skólastarfi

Í skólanámskrá er fjallað um helstu leiðir sem skólinn fer við að meta sitt innra starf, bæði árangur þess og gæði. Í opinberum gögnum skólans kemur fram hverjir bera ábyrgð á framkvæmd matsins. Innra matið nær til allra helstu þátta í skólastarfinu²³. Gerðar eru áætlanir um framkvæmd innra mats til skemmri og lengri tíma og þær eru birtar. Innra mat er hluti af daglegu starfi kennara og annarra starfsmanna. Lögð er áhersla á að meta nám og kennslu með reglubundnum hætti.

Vísbendingar

- a) Í skólanámskrá er umfjöllum um helstu leiðir sem skólinn fer við að meta sitt innra starf.
- b) Langtímaáætlun um innra mat nokkur ár fram í tímann (3-5 ár) liggur fyrir.
- c) Langtímaáætlun endurspeglar að helstu þættir skólastarfsins eru metnir.
- d) Áætlun um innra mat fyrir viðkomandi skólaár liggur fyrir.
- e) Í gögnum um innra mat kemur fram hverjir bera ábyrgð á framkvæmd innra mats (s.s. matsteymi).
- f) Mat á kennslu og fagmennsku kennara fer fram með einhverjum hætti reglulega, s.s. með mati skólustjóra á kennslu, jafningjamati kennara og mati á nýjungum í kennsluháttum.
- g) Mat og ígrundun kennara og annarra starfsmanna á eigin starfsháttum er liður í daglegu starfi þeirra.
- h) Mat á námi, framförum og árangri nemenda fer fram með einhverjum hætti reglulega.

²² Byggir á lögum um grunnskóla nr. 91/2008, Aðalnámskrá grunnskóla (2011), reglugerð um mat og eftirlit í grunnskólum og upplýsingaskyldu sveitarstjórna um skólahald nr. 658/2009.

²³ Lista yfir helstu þætti er t.d. að finna a bls. 5 í Leiðbeiningum og viðmiðum fyrir sveiterfélög í tengslum við innra mat grunnskóla, Björk Ólafsdóttir. 2011.
<http://www.samband.is/media/mat-og-rannsoknir-a-skolastarfi/Leidbeiningar-fyrir-efirlit-med-innra-mati-grunnskola.pdf>

1. Framkvæmd innra mats

1.2 Innra mat er markmiðsbundið

Skólinn notar innra mat til að meta hvort og að hve miklu leyti markmiðum hefur verið náð. Grunnþættir í menntun, markmið og áhersluþættir grunnskólalaga og skólastefna viðkomandi sveitarfélags endurspeglast í markmiðum skólanámskrár og birtast þannig í innra mati skólans. Innra matið metur leiðir sem farnar eru til að ná markmiðunum. Skilgreind eru viðmið²⁴ um þann árangur sem stefnt er að. Í greinargerð um innra mat er fjallað um að hve miklu leyti markmið hafa náðst.

Vísbendingar

- a) Skólinn gerir grein fyrir hvernig markmið skólans sem sett eru fram í skólanámskrá eru metin.
- b) Öll markmið skólanámskrár eru metin markvisst og reglubundið með einhverjum hætti.
- c) Leiðir að markmiðum, s.s. verkefni, aðgerðir, áætlanir og verkferlar, eru hluti af innra matinu.
- d) Fyrir hvert markmið eru skilgreind viðmið um þann árangur sem stefnt er að.
- e) Í greinargerð um innra mat er fjallað um að hve miklu leyti markmið hafa náðst.

1.3 Innra mat byggir á traustum og fjölbreyttum upplýsingum

Við öflun gagna eru notaðar fjölbreyttar aðferðir. Val aðferða ræðst af viðfangsefninu og þeim spurningum sem er lagt upp með. Í innra mati er unnið með niðurstöður úr ytra mati.

Vísbendingar

- a) Fjölbreyttar aðferðir eru notaðar við að afla gagna.
- b) Gagna er aflað með aðferðum er hæfa viðfangsefninu og þeim spurningum sem lagt er upp með.
- c) Skólinn nýtir niðurstöður úr ytra mati (s.s. samræmd próf, niðurstöður PISA, kannanir og skimanir sveitarfélags og ytra mat sveitarfélags og ráðuneytis) í innra matið.

²⁴ Viðmið er sá árangur sem stefnt er að og einhugur er um í skólasamfélaginu að telst góður árangur.

1. Framkvæmd innra mats

1.4 Innra mat er samstarfsmiðað og byggir á lýðræðislegum vinnubrögðum

Starfsfólk, nemendur og foreldrar eru virkir þátttakendur í samræðum um áherslur og forgangsröðun í innra mati og um þróun og umbætur í kjölfar innra mats. Þau eiga enn fremur aðild að skipulagi og framkvæmd innra mats. Þegar gagna er aflað er leitað eftir sjónarmiðum allra helstu hagsmunaaðila²⁵ eftir því sem við á. Umbóta- og þróunarstarf einkennist af samvinnu hagsmunaaðila.

Vísbendingar

- a) Starfsfólk tekur þátt í að ákveða áherslur og forgangsröðun í innra mati (t.d. í gegnum fulltrúa í matsteymi, aðkomu skólaráðs, þátttöku í skólaþingum eða með öðrum hætti).
- b) Nemendur taka þátt í að ákveða áherslur og forgangsröðun í innra mati (t.d. í gegnum fulltrúa í matsteymi, aðkomu skólaráðs, þátttöku í skólaþingum eða með öðrum hætti).
- c) Foreldrar taka þátt í að ákveða áherslur og forgangsröðun í innra mati (t.d. í gegnum fulltrúa í matsteymi, aðkomu skólaráðs, þátttöku í skólaþingum eða með öðrum hætti).
- d) Hagsmunaaðilar skólastarfsins geta haft áhrif á skipulag og framkvæmd innra mats (t.d. í gegnum fulltrúa í matsteymi eða aðkomu skólaráðs).
- e) Við öflun gagna er leitað eftir sjónarmiðum þeirra hagsmunaaðila sem hlut eiga að máli.
- f) Þegar niðurstöður innra mats liggja fyrir eiga sér stað samræður meðal hagsmunaaðila um þróun og umbætur.

²⁵ Þegar fjallað er um hagsmunaaðila í tengslum við innra mat skóla er fyrst og fremst átt við starfsfólk skóla, nemendur og foreldra. Rétt er þó að benda á að í sumum tilvikum getur aðkoma rekstraraðila (sveitarstjórn og skólanefnd) og/eða fræðsluskrifstofu að innra mati skóla verið viðeigandi.

2. Umbótastarf í kjölfar innra mats

2.1 Innra mat er opinbert

Hagsmunaaðilar vita hvar þeir geta nálgast greinargerðir, sem lýsa framkvæmd innra mats, helstu niðurstöðum og áætlunum um umbætur. Dæmi um góða greinargerð er að gerð er grein fyrir: (1) tengslum við stefnu og markmið skólánámskrár, (2) tilgangi matsins, (3) aðferðum við framkvæmd matsins og þátttakendum, (4) viðmiðum, (5) helstu niðurstöðum og (6) styrkleikum og tækifærum til umbóta. Fyllsta trúnaðar við þátttakendur er gætt með því að afmá allar persónugreinanlegar upplýsingar úr greinargerðum. Niðurstöður innra mats eru kynntar hagsmunaaðilum.

Vísbendingar

- a) Greinargerðir um innra mat eru birtar á heimasíðu skólans eða með öðrum opinberum hætti.
- b) Umbótaáætlanir eru birtar á heimasíðu skólans eða með öðrum opinberum hætti.
- c) Greinargerðir um innra mat eru skýrt fram settar.
- d) Umbótaáætlanir eru skýrt fram settar.
- e) Í greinargerð um innra mat koma fram grundvallarupplýsingar um innra matið.
- f) Niðurstöður úr innra mati eru formlega kynntar helstu hagsmunaaðilum.

2. Umbótastarf í kjölfar innra mats

2.2 Innra mat er umbótamiðað

Við greiningu niðurstaðna eru dregnir fram styrkleikar og tækifæri til umbóta. Umbætur eru skilgreindar og skipulagðar á grunni greiningar á styrkleikum og veikleikum að höfðu samráði við skólaráð. Tímasett áætlun um umbætur er gerð og henni er fylgt eftir með skipulögðum hætti. Í henni kemur fram hverjir bera ábyrgð á verkefnum, hvenær og hvernig árangur er metinn. Allir aðilar skólasamfélagsins upplífa gagnsemi af innra mati.

Vísbendingar

- a) Umbótaáætlun er í samræmi við niðurstöður og greiningu á styrkleikum og tækifærum til umbóta.
- b) Áætlanir um umbætur eru bornar undir skólaráð með formlegum hætti.
- c) Í umbótaáætlun eru tilgreindar markvissar aðgerðir þar sem markmið hafa ekki náðst út frá þeim viðmiðum sem sett voru.
- d) Brugðist er við niðurstöðum sem gefa til kynna að umbóta er þörf þó að þær snúi ekki beint að þeim markmiðum sem metin voru.
- e) Umbótaáætlun er tímasett og hún skilgreinir ábyrgðaraðila fyrir umbótunum.
- f) Tilgreint er í umbótaáætlun hvenær og hvernig á að meta árangur aðgerða.
- g) Umbótum er kerfisbundið fylgt eftir.
- h) Starfsfólk getur á óyggjandi hátt nefnt dæmi um umbætur sem innra mat skólans hefur leitt til.
- i) Nemendur geta á óyggjandi hátt nefnt dæmi um umbætur sem innra mat skólans hefur leitt til.
- j) Foreldrar geta á óyggjandi hátt nefnt dæmi um umbætur sem innra mat skólans hefur leitt til.

Árin 2007-2009 voru úttektir á sjálfsmatsaðferðum allra grunnskóla á Íslandi gerðar af mennta- og menningarmálaráðuneytinu. Niðurstöður þeirra verða hafðar til hliðsjónar í ytra matinu til að meta hvort framfarir hafi átt sér stað í innra mati viðkomandi skóla eða hann viðhaldið stöðu innra mats frá síðustu úttekt ráðuneytisins.

Heimildir og stuðningsefni við gerð viðmiða

- Aðalnámskrá grunnskóla. *Almennur hluti* (2011). Reykjavík: Mennta og menningarmálaráðuneyti.
- Audit Round 2007-2013* (2007). European Social Fund Agency. Flanders.
- Björk Ólafsdóttir (2011). *Leiðbeiningar og viðmið fyrir sveitarfélög í tengslum við innra mat grunnskóla*. Reykjavík: Samband íslenskra sveitarfélaga.
<http://www.samband.is/media/mat-og-rannsoknir-a-skolastarfi/Leidbeiningar-fyrir-efirlit-med-innra-mati-grunnskola.pdf>
- BRUK – ett verktyg för skattning och utveckling av kvalitet*. Skolverket. Svíþjóð.
www.skolverket.se
- Brynhildur Scheving Thorsteinsson. Júlíus K. Björnsson (2007). *Pirls 2006. Lesleikni í 4. og 5. bekk* Reykjavík. Námsmatsstofnun.
- Gæðagreinar 2 – Sjálfsmat skóla*. Fræðsluskrifstofa Skagfirðinga.
<http://skolar.skagafjordur.is/gaedagreinar/>
- Hessischer Referenzrahmen Schulqualität: Qualitätsbereiche, Qualitätsdimensionen und Qualitätskriterien* (2008). Wiesbaden: Institut für Qualitätsentwicklung og Hessisches Kultusministerium.
www.iq.hessen.de
- HMIE Inspection Advice Note (2011). HM Inspectorate of Education.
- Hrönn Pétursdóttir (2007). Sameiginleg framtíðarsýn fyrir grunnskólastarfið 2007-2020. Reykjavík: Samband íslenskra sveitarfélaga.
<http://www.samband.is/media/skolamal/Framtidarsyn2020.pdf>
- Lög um grunnskóla nr. 91/2008
- Lög um lögverndun á starfsheiti og starfsréttindum grunnskólakennara, framhaldsskólakennara og skólustjóra, nr. 86/1998
- Lög um námsgögn nr. 71/2007
- Lög um náms- og starfsráðgjafa nr. 35/2009
- Orientierungsrahmen zur Schulqualität für allgemein bildende Schulen in Baden-Württemberg* (2007). Ministerium für Kultus, Jugend und Sport Baden-Württemberg í samvinnu við Landesinstitut für Schulentwicklung. <http://www.schule-bw.de>
- PISA - Programme for International Student Assessment*. OECD. www.oecd.org
- Putting Ontario's Leadership Framework Into Action. A guide for School & System Leaders* (2008). Ontario. The Institute for Education Leadership.
www.education.leadership.ontario.ca
- Quality Enhancement Handbook for Icelandic Higher Education*. Reykjavík: Rannís.

- Reglugerð nr. 1157/2008 um skólaráð við grunnskóla.
- Reglugerð nr. 657/2009 um gerð og búnað grunnskólahúsnæðis og skólalóða.
- Reglugerð nr. 658/2009 um mat og eftirlit í grunnskólum og upplýsingaskyldu sveitarstjórna um skólahald.
- Reglugerð nr. 584/2010 um sérfræðipjónstu sveitarfélaga við leik- og grunnskóla og nemendaverndarráð í grunnskólum.
- Reglugerð nr. 585/2010 um nemendur með sérþarfir í grunnskóla.
- Reglugerð nr. 1040/2011 um ábyrgð og skyldur aðila skólasamfélagsins í grunnskólum.
- School Effectiveness Framework* (2010). A support for school improvement and student success, Queen's printer. Ontario.
- Schulische Qualität im Freistaat Sachsen: Kriterienbeschreibung* (2008). Radebeul: Sächsisches Bildungsinstitut: Externe Evaluation. <http://www.sachsen-macht-schule.de>
- Sigurlína Davíðsdóttir, Auður Pálsdóttir, Björk Ólafsdóttir, Halldóra Pétursdóttir, Helga Dís Sigurðardóttir, Ólafur H. Jóhannsson og Sigríður Sigurðardóttir (2011). *Leiðbeiningar um innra mat skóla*. Reykjavík: Íslenska matsfræðifélagið. www.eval.is
- Skólafélag Kennarasambands Íslands 2011 – 2014. www.ki.is
- TALIS- Teaching and Learning International Survey. OECD. www.oecd.org
- Viðmið um gæði foreldrasamstarfs* (óútgefin viðmið 2011). Reykjavík. Skóla- og frístundasvið.
- Ytra mat á grunnskólum. Tillögur til mennta- og menningarmálaráðherra og skólamálanefndar Sambands íslenskra sveitarfélaga um tilhögun á ytra mati í grunnskólum*. Faghópur um ytra mat á grunnskólum, 14. mars 2011. http://www.samband.is/media/mat-og-rannsoknir-a-skolastarfi/Tillogur-faghops_a-heimasidu.pdf

Leitast var við að hafa allar aðgengilegar skólafélagur sveitarfélaga til hliðsjónar:

Akureyri, Árborg, Borgarbyggð, Dalvíkurbyggð, Djúpavogshreppur, Eyjafjarðarsveit, Fjallabyggð, Fjarðabyggð, Fljótsdalshérað, Garðabær, Garður, Hafnarfjörður, Hornafjörður, Húnaþing vestra, Hvalfjarðarsveit, Hveragerði, Ísafjörður, Kópavogur, Mosfellsbær, Mýrdalshreppur, Reykjanesbær, Reykjavík, Seltjarnarnes, Skagafjörður, Snæfellsbær, Stykkishólmur, Vestmannaeyjar, Vogar, Ölfus.